O'ZBEKISTON XOREOGRAFIYA AKADEMIYASI TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR

Mahmudova Malohat
O'zbekiston Respublikasida
Xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi,
O'zbekiston Davlat xoreografiya akademiyasi
“Xoreografiya” kafedrasi Dotsenti

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalarning o‘rni ko‘rib chiqilib, ularning professional xoreograflarni tayyorlashdagi qo‘llanilishiga alohida e’tibor qaratiladi. Xususan, o‘zbek sahna raqsining noyob merosini saqlash va avlodlarga yetkazish masalalariga urg‘u beriladi. Videoarxivlar, virtual reallik, onlayn platformalar hamda raqs harakatlarini tahlil qilish dasturlari kabi raqamli vositalarni joriy etish talabalar texnik mahoratini oshirishga, ularning ta’lim resurslariga kengroq kirish imkoniyatini ta’minlashga hamda milliy san’atni jahon madaniy kontekstiga integratsiya qilishga xizmat qiladi. Shuningdek, maqolada O‘zbekiston Xoreografiya Akademiyasida raqamlashtirish jarayoni nafaqat ta’lim jarayonini yengillashtirishi, balki o‘zbek raqs san’atini xalqaro maydonda ommalashtirish uchun yangi imkoniyatlar yaratishi ta’kidlanadi. Shuningdek, texnologiyalarni joriy etish bilan bog‘liq bo‘lgan potensial muammolar, jumladan, an’anaviy o‘qitish usullarini moslashtirish va pedagoglarni tayyorlash zarurati ham yoritiladi. Xulosa qilib aytadiganda, an’ana va innovatsiyalar uyg‘unligi Akademiyaga milliy madaniy merosni saqlash va rivojlantirishga qodir bo‘lgan yangi avlod xoreograflarini yetishtirish imkonini beradi.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, xoreografik ta’lim, o‘zbek raqsi, virtual reallik, videoarxiv, masofaviy ta’lim, dasturiy ta’minot, raqs harakatlarini tahlil qilish, madaniy meros, onlayn platforma, innovatsiya, xoreografiya.

Аннотация: В статье рассматривается роль цифровых технологий в современном образовательном процессе, акцентируется внимание на их применении в подготовке профессиональных хореографов. Особое внимание уделяется сохранению и передаче уникального наследия узбекского сценического танца. Внедрение цифровых инструментов, таких как видеоархивы, виртуальная реальность, онлайн-платформы и программное обеспечение для анализа танцевальных движений, способствует совершенствованию технического мастерства студентов, расширению их доступа к образовательным ресурсам и интеграции национального искусства в мировой культурный контекст. Так же подчеркивается, что цифровизация в Академии хореографии Узбекистана не только облегчает процесс обучения, но и открывает новые возможности для популяризации узбекского танца на международной арене. В статье также отмечены потенциальные вызовы, связанные с внедрением технологий, включая необходимость адаптации традиционных методов преподавания и подготовки педагогов. В заключении, подводится итог того, что сочетание традиций и инноваций позволяет Академии воспитывать новое поколение хореографов, способных сохранить и развивать культурное наследие страны.

Ключевые слова: цифровые технологии, хореографическое образование, узбекский танец, виртуальная реальность, видеоархив, дистанционное обучение, программное обеспечение, анализ танцевальных движений, культурное наследие, онлайн-платформа, инновация, хореография.

Annotation: The article examines the role of digital technologies in modern educational processes, emphasizing their application in the training of professional choreographers. Particular attention is given to the preservation and transmission of the unique heritage of Uzbek stage dance. The integration of digital tools such as video archives, virtual reality, online platforms, and dance movement analysis software contributes to the enhancement of students’ technical skills, broadens their access to educational

resources, and facilitates the integration of national art into the global cultural context. Furthermore, the article highlights that digitalization at the Choreography Academy of Uzbekistan not only streamlines the learning process but also creates new opportunities for promoting Uzbek dance on the international stage. Additionally, the article addresses potential challenges associated with the adoption of digital technologies, including the need to adapt traditional teaching methods and train educators accordingly. In conclusion, the article asserts that the combination of tradition and innovation enables the Academy to cultivate a new generation of choreographers capable of preserving and advancing the country's cultural heritage.

Keywords: digital technologies, choreographic education, Uzbek dance, virtual reality, video archive, distance learning, software, dance movement analysis, cultural heritage, online platform, innovation, choreography.

Zamonaviy ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Fan va texnika rivojlanishining jadal sharoitida ular inson hayotining barcha sohalariga, shu jumladan professional faoliyatiga, san'at va ta'limga ham kirib bormoqda. O'zbekistonda, raqs madaniyat hayotida muhim o'rin egallaydigan mamlakatda, ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish an'anaviy merosni saqlash va rivojlantirishning zarur vositasiga aylanmoqda. Milliy o'ziga xoslik va boy tarixning mujassami bo'lgan o'zbek sahna raqsiga alohida e'tibor qaratiladi. O'zbekiston Davlat xoreografiya akademiyasida raqamlashtirish an'analar va innovatsiyalarni uyg'unlashtirgan holda professional kadrlar tayyorlashda yangi ufqlarni ochmoqda.

Akademiyaning asosiy vazifalaridan biri o'zbek sahna raqsining betakror merosini saqlash va avloddan-avlodga yetkazishdan iborat. Zamonaviy talabalar "Doira dars", "Katta o'yin", "Bahor" ansamblining arxiv qo'yilimlari va o'zbek raqsi asoschilarining boshqa asarlari kabi klassik repertuarni o'rganish zarurligini o'z ichiga olgan ko'plab qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Materiallardan foydalanishdagi qiyinchiliklar individual uslubning rivojlanishi va yangi ifoda shakllarini o'zlashtirishni sekinlashtirmoqda. Raqamli texnologiyalar (turli "bilimlar bazalari") noyob arxiv materiallaridan cheklangan foydalanish yoki taniqli o'qituvchilarning ustozlik darslarida muntazam ishtirok etish imkoniyatining yo'qligi kabi muammolarni hal qilishga qodir. Bundan tashqari, ular an'anaviy ta'lim usullarini XXI asr voqeligiga moslashtirishga yordam beradi, bu yerda onlayn formatlar ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Ushbu yondashuvning ahamiyati haqida gapiradigan bo'lsak, masalani quyidagicha ko'tarish mumkin. Xoreografiyani o'qitishda raqamli texnologiyalarning roli. Xoreograflarni tayyorlashda raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'plab imkoniyatlarni taqdim etadi: videoarxivlar va raqamli kutubxonalar. Akademiyaning zamonaviy talabalari o'zbek raqsining noyob namunalari aks etgan keng ko'lamli videomateriallardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishlari shart. Bu o'tgan asr buyuk ustalarining texnikasi va uslubini o'rganish imkonini beradi. Virtual va to'ldirilgan reallik kabi texnologiyalarni dastlabdan rad etish ham to'g'ri emas. VR-texnologiyalar yordamida talabalar virtual raqs qo'yilimlariga "sho'ng'ishlari", murakkab harakatlar va kompozitsiyalarni batafsil va cheksiz o'rganishlari mumkin. Ta'lim jarayonlarida masofaviy o'qitish uchun turli platformalar anchadan beri faoliyat ko'rsatib kelmoqda. So'nggi yillarda o'quv bo'limining hisobini yuritish va ish yurituvini olib borish uchun onlayn-platformalardan faol foydalanilmoqda. Shu bilan birga, ushbu yoki shunga o'xshash onlayn maydonchalarda mahalliy va xalqaro ekspertlar bilan birga ma'ruzalar va master-klasslar o'tkazish katta ahamiyatga ega bo'lardi. Bunday amaliyot talabalarning dunyoqarashini kengaytiradi, ularga tajriba almashish, shuningdek, dunyoning boshqa xalqlari raqslarini o'zlashtirish imkonini beradi.

Texnik jihozlashda bugungi kunda mavjud vosita videoyozuv bo'lib, u orqali harakatlarni to'g'ri yo'naltirish va ijroni tushunishga erishish mumkin, biroq raqamlashtirish orqali bilimlar bazasiga tayanган holda avtomatik tuzatishlarni qo'llash mumkin, bu esa ijrochilik amaliyotida texnik tushunishga oid shaxsiy talqinlarni (o'zboshimchalikni) bartaraf etadi. Agar bunday tavsiflash mumkin bo'lsa, xoreografik harakatlarni tahlil qilish uchun dasturiy ta'minot talabalarga ijro texnikasini tuzatish, xatolarni aniqlash va mahoratini oshirishda yordam beradi. O'zbekiston Davlat xoreografiya akademiyasi allaqachon raqamli vositalarni joriy etishni ko'rib chiqmoqda. Multimedia arxivini yaratish potentsial ravishda xoreografiya yo'nalishlari, janrlar tasnifi va ta'riflari bo'yicha keng ko'lamli bilimlar bazasini shakllantiradi.

Akademiya doirasida o‘zbek sahna raqsi, klassik raqs va xalq-sahna xoreografiyasi bo‘yicha sahna etyudlari, musiqa kompozitsiyalari, o‘quv videolari va uslubiy materiallarni o‘z ichiga olgan noyob raqamli arxiv shakllantirilmoqda.

Repetitsiyalar davomida audio va video yozuv vositalaridan foydalanish maxsus dasturlarni loyihalashga faol hissa qo‘shadi, ular kelajakda sahna fazosi va yoritish, xoreografik sxemalar va ranglar palitrasi dinamikasini modellashtirish imkonini beradi, bu esa faqat ijodiy qarash va badiiy yechimlar uchun joy qoldiradi. Ushbu yondashuv ko‘lamli loyihalarni tayyorlash jarayonini sezilarli darajada osonlashtiradi.

Raqamli platformalar yordamida muntazam ravishda xalqaro festivallar o‘tkazilmoqda, ularda talabalarimiz o‘z ishlarini keng auditoriyaga taqdim etishlari mumkin. Dunyo allaqachon turli faoliyat turlarining to‘liq ishtiroki, mavjudligi va ahamiyatini onlayn rejimga o‘tkazgan. O‘zbekiston Xoreografiya akademiyasi talabalari – iqtidorli va raqobatbardosh san’at arboblari bo‘lib, ular shaxsiy maqomda, afsuski, doim ham xalqaro maydonlarda to‘la huquqli ishtirokchilar sifatida ko‘rib chiqilmaydi. O‘zbekiston Xoreografiya akademiyasi loyiha faoliyati doirasida o‘quvchilarni yakka va jamoa ijrochilari sifatida topishi va targ‘ib qilishi, shu orqali o‘zbek milliy san’atini ommalashtirishi va mamlakatimizning xalqaro imijini ko‘tarishi mumkin.

Akademiya o‘quv platformalaridan, xususan, HEMIS tizimidan foydalanadi, bu talabalar va o‘qituvchilarga o‘quv va o‘qitish jarayonini tartibli va shaffof tarzda yuritish imkonini beradi.

O‘zbekiston Xoreografiya akademiyasida bunday raqamlashtirishning afzalliklari yaqqol ko‘rinib turibdi: o‘quv materiallaridan foydalanish imkoniyatining kengayishi, ta’limda individual yondashuv, yangi texnikalarni o‘zlashtirish jarayonining tezlashishi.

Biroq, raqamli texnologiyalarni joriy etish muammolarni ham o‘z ichiga oladi. Ulardan biri an’anaviy o‘qitish usullarini yo‘qotish xavfidir. Shuningdek, ta’limga yuzaki yondashuvning oldini olish uchun o‘qituvchilarni yangi texnologiyalardan foydalanishga tayyorlash muhimdir.

Shubhasiz, doimiy rivojlanish istiqbollari muhimdir. Raqamlashtirish akademiya oldida keng istiqbollarni ochadi, masalan, sun’iy intellektni integratsiya qilish. Ushbu innovatsion yondashuvni joriy etish ijodiy jarayonni siqib chiqarmasligi, aksincha, ijroning to‘g‘riligini batafsil tahlil qilish orqali texnik jihatni osonlashtirishi, talabalarga mahoratini oshirishga yordam berishi va ijodiy jarayon uchun ko‘proq vaqt qoldirishi kerak.

Shuningdek, xoreograflar o‘zbek sahna raqsini saqlash, madaniy merosni asrash bo‘yicha bilimlarini ulashishi va o‘zbek raqs san’ati madaniy qadriyatlarini targ‘ib qilish doirasida loyihalarini kengaytirish haqida fikr almashishi mumkin bo‘lgan global platforma yaratish lozim. Shu tariqa, raqamli texnologiyalar kelajak avlodlar uchun O‘zbekistonning noyob an’analarini saqlashda hal qiluvchi rollardan birini o‘ynaydi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston Xoreografiya akademiyasida xoreografik ta’limni raqamlashtirish nafaqat vaqt talabi, balki milliy an’analarni saqlash uchun kuchli vositadir. O‘zbek sahna raqsi – bizning madaniyatimizda, shuningdek, jahon madaniyatida ajralmas qismdir (dunyoviy gastrollar va ulardagi "Bahor" ansamblining ulkan muvaffaqiyatlarini eslash kifoya). Bizning vazifamiz – ushbu muvaffaqiyatni bugungi kunda talabalarimiz uchun ochiq qilish, shu bilan birga ijodiy faoliyatimizning noyobligi va chuqurligini saqlab qolish.

O‘zbekiston Davlat xoreografiya akademiyasi an’analar va zamonaviy texnologiyalarni uyg‘unlashtirgan holda innovatsiyalar yo‘lida ishonchli harakatlanishda davom etmoqda. Umid qilamizki, shu tariqa O‘zbekiston san’atining innovatsion sharoitlarda rivojlanishini ta’minlash va raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda mamlakatimiz xoreografiya san’atining kelajak istiqbollari yo‘nalishida buyuk merosning munosib davomchilari bo‘ladigan zamonaviy ustalar yangi avlodini tarbiyalash mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'ZBEKISTON OTM LARIDA ONLAYN TA'LIM VA RAQAMLI O'QITISH VOSITALARI — "Ta'lim fanlari" yo'nalishidagi ilmiy maqola matni – Maxmutxodjaeva L.S
2. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA TA'LIM — Toshkent davlat texnika universiteti, O'zbekiston – Mardonov Arslan Pardayevich

3. MADANIY MEROSNI SAQLASHNING INNOVATSION USULLARI: TAMARA XONUM MUZEYI MISOLIDA — "San'atshunoslik" yo'nalishidagi ilmiy maqola matni – Inessa Finkelshteyn